

an hun
et aan
laat ze
stellen.
uitge-
den on-
er dan
pleit
den op-
in be-
metter-
ade en
oogste;
kleef,
op het
genade
niet of
it eigen
volle
lat men
s font-
et bid-
moet
eerste
nd den
voelde
oogen-
kwam
gebed,
en der
el. Had
voudig
der lip-
te ging
ringen
en gaf
, en in
verga-
orbid-
ke voor
d juist
eden" ed zal
deze
men
ot een
meest
ag bij
et bid-
et nog
Dit,
en ge-
lat ge-
t van
formu-
li, en
nood
lk een
n nog
it kin-
in alle
if per-
bed is
t voor
ij zich
afel of
idden.
arente-
klijke
id, of
vast-
zij het
e wor-
turgie
gebe-
maest
esteld.
men
icht en
in on-
neeste
op, en
dende
e zeer
eden,
oor de
gen.
i, die
e een
vast-
ierge-
e kerk
almen
oor de
weest,
osting
is.
men
almen
et uit
dat
orden,
zij de
geen
aver-
bben
so zij
toch
oak
racht
r ten
men.

Ook op het *Onze Vader* dient hier de aandacht te worden gevestigd. Het *Onze Vader* is formuliergebed. Het aan alle oorden der wereld, alle eeuwen door gebeden formuliergebed. Het gebed dat feitelijk alle Christenen nog saam verenigt.

Dit gebed is symmetrisch in zijn deelen ineen gezet, juist om het te vaster en te gemakkelijker in het geheugen te prenten. Het meervoud toont dat het niet gegeven is om in hoofdzaak door één persoon alleen, maar ook om door velen saam gebeden te worden. En ook de Gereformeerde kerken hebben, blijkens haar Liturgie, steeds geoordeeld, dat het ons gegeven is, opdat ook wij het bidden zouden. Zelfs is het voor een gebed, om het slechts eens, te bidden, veel te overvuld met rijken inhoud. Wie levenslang het *Onze Vader* bidt, zal nog op zijn ouden dag er door verrijkt worden.

Nemen we dit nu saam:

1°, dat alle bidden bij een ieder met een formuliergebed begint;

2°, dat we in onze gezongen Psalmgebeden allen nooit anders dan formuliergebeden gebruiken;

3°, dat de kerk van alle eeuwen steeds formuliergebeden gebedigd heeft;

en 4°, dat het *Onze Vader* in beginsel op het formuliergebed den stempel van onzen Heiland drukt;

dan schijnt het overbodig ter aanbeveling van het formuliergebed als zodanig hier nog iets aan toe te voegen.

Alleen versta hieruit niemand, dat wij deswege alle bestaande formuliergebeden prijzen.

Integendeel, ons wil voorkomen, dat onze formuliergebeden, gelijk we die in onze Liturgie vinden, in veel opzichten te wenschen overlaten.

Reeds formeel beantwoorden ze niet aan het type, dat onze Heiland ons in het *Onze Vader* schonk. Ze zijn noch kort, noch symmetrisch, noch bede aan bede toevoegende. Vele zijn veel te lang, te overwegend rede-rekend, er allerlei inlasschend, te weinig de eigenlijke bede op den voorgrond plaatsend, en in hun zinsden te gekerd en te ingewikkeld gebouwd. Ze nemen daardoor de biddende ziel niet genoeg op, en zijn dien-tegevolge nooit genoeg in het hart der gemeente ingegaan. Een gebed als de *Confession de péchés* bij onze Waalse kerken, of gelijk de *Introitus* in het Engelsch gebedenboek dragen een geheel ander karakter, en niet het minst door haar collectgebeden, d. z. gebeden, heel kort, voor één bepaalde zaak, is de Engelsche kerk er veel beter dan de onze in geslaagd, om het gebedleven in strooming te brengen.

We nemen de verdediging van onze Liturgische gebeden alzo niet op ons; we wenschten dat ze anders waren geweest. En thans vooral, nu een verloop van drie eeuwen ons ontvond heeft aan de taal en aan den zinsbouw onzer vaderen, geven we onvoorwaardelijk toe, dat ze voor de thans levende gemeente niet meer geheel voldoende, en dat het een veldaan zou zijn, indien ze gewijzigd konden worden.

Want wel staat hiertegenover, dat een formuliergebed eerst dan den tijd zijner bekoring verkrijgt, als eerst dan ons recht aangrijpt, als we weten, dat ook de geslachten vóór ons het alzo gebeden hebben, maar dit stond voor onze vaderen ook alzo, en eens moet men toch beginnen. Ook het *Onze Vader* was eens nieuw.

Ook al dient dus erkend, dat alle formuliergebed plichtig moet zijn, en dat juist de eenigzins oude taal iets plichtig aan het woord leent, toch mag dit niet zoover getrokken worden, dat men deswege de zaak aan den vorm zou willen opofferen, en het feit ligt er nu eenmaal toe, dat de gewone gemeentelieden niet meer in staat zijn bij het hooren der zeer gekerde en ingewikkelde zinsden van menig formuliergebed te volgen.

Het zou dan ook heerlijk zijn, als de Gereformeerde kerken welhaast tot die stille kalmte en geestelijke rust mochten komen, waarin een nieuwe reeks gebeden door haar kon worden vastgesteld. Sommige zouden dan alleen eenigzins anders zijn in te deelen, andere te wijzigen, andere geheel te vervangen. Hierop kan thans echter niet verder worden ingegaan. Thans moest alleen duidelijk worden uitgesproken, dat ons pleidooi voor het formuliergebed niet verstaan wil worden als een pleidooi voor de formuliergebeden die achter onze Psalmbundels staan, en die we, over het algemeen genomen, min plichtig vinden.

Over de vereischten van een deugdelijk formuliergebed, geven we een volgend maal ons oordeel te beste.

Thans stippen we nog slechts twee-
lei aan.

Het eerste is, dat een formuliergebed soms veel zonde voorkomt.

Met name toch bij het openen van vergaderingen, waarin de opinies scherp tegenover elkander stonden, en een besluit moest worden genomen, is het herhaalde-
lijk voorgekomen, dat de voorzitter zóó bad, dat hij duidelijk en kenbaar voor zijn eigen meening en tegen die van zijn broederen bad.

Onmogelijk is dit niet. Wie een overtuiging heeft, dat het besluit zóó moet vallen om Gode gevaltig te zijn, en Gode on-
gevaltig zal zijn, als het anders valt, heeft volle recht om te bidden, dat God de zaak daarheen leidde.

Alleen maar, zoo kan en mag en moet hij wel voor zich *zelven* bidden, maar zoo kan hij het gebed niet op de lippen leggen aan zijn broeders, die juist ongetoed denken. Als voorbids moet hij niet voor zich *zelven* alleen, maar voor *allen* bidden. Anders verzaakt hij de roeping van zijn ambt en de liefde. En zulk gebed werd tot zonde.

Juist daarom is het zoo gewenscht, dat men in alle vergaderingen van eenigzins officieelen aard of zekere uitgebreidheid, het

vrije gebed voorgoed afschaffe, en steeds een formuliergebed bezige.

En dan nog dit.

Iemand die ook in zijn huis niet de gave heeft, om stichtelijk voor te gaan, zal wel doen, zoo hij zich wenne aan een vast gebed, dat biddende en met veel zorge is opgesteld.

Tienmaal beter altoos hetzelfde, dan een ondoelmatig struikelen over woorden, waarbij men niet in den gebedstoon komen kan.

Afgodenofer op Lombok.

Bij de jongste discussie over de Indische begroting kwam ook de geldverstreking voor het afgodenofer op Lombok ter sprake.

Het Koloniaal Verslag had deszake meedeeld:

Ten einde de Balische bevolking van Lombok en hare hoofden eenigzins op te heffen, werden, overeenkomstig een door deze laatste gekoesterden wensch, in Februari 1897 door de Indische Regeering eenige gelden (f 5625) beschikbaar gesteld voor het wederopbouwen van de verwoeste doordentempels (poera tjongkoeb) te Mataram en te Tjakranegara en van den desastampel (poera meroe) ten laatstegenoemde plaats, alsmede voor het bestrijden van de kosten der in 1896/97 op Lombok te vierden groote offerfeesten. Deze maatregel is in overeenstemming met de Balische adat, volgens welke de souverein aan dergelijke uitgaven bijdraagt.

Naar aanleiding hiervan nu vroeg de heer Kuypers den Minister van Koloniën:

Bij de algemeene beschouwingen wensch ik inusschen nog op één ding de aandacht van den Minister te vestigen. Volgens een mededeeling namelijk in het Koloniaal Verslag zijn er, ten einde de Balische bevolking op Lombok *vanigzins op te heffen*, van Regeeringswege gelden gegeven vooreerst om heidnische tempels weder op te bouwen; nu, dit laat ik nog daar; ik kan begrijpen dat dit als vergoeding voor geleden oorlogschade wordt beschouwd, maar ook ten tweede dat men, omdat we de souvereiniteit hadden overgenomen, tevens gelden moesten verstrekken van Regeeringswege voor het offeren van dieren aan heidnische afgoden. Nu kon hier nog sprake zijn van een verplichting, als de souvereiniteit bij contract ware overgenomen. Wanneer men contractueel de souvereiniteit overneemt, wordt vooraf bepaald op welke voorwaarden dat geschiedt. Had het zoo gestaan, dan hadden de Balinezen op Lombok kunnen zeggen: wij dragen u de souvereiniteit over, edoch onder beding dat gij als nieuwe Souverein voor dit offer zult betalen. Maar zoo staat de zaak niet. Wij hebben Lombok *jure victoris* in bezit. Wij hebben ons als overwinnaars *jure belli* van de souvereiniteit meester gemaakt. In het onderhavig geval konden er alzo geen condities gemaakt worden, en bindt ons geen *adat*. Ik zal ten bewijze slechts één voorbeeld noemen, en hierin zal de Minister aanstonds mijn gevoelen beamen.

In sommige Oostersche Staten eischt de *adat* dat de Souverein des lands 5, 6 of meer adellijke families steeds een dochter onder zijne vrouwen opneemt. Stel nu dat wij in zulk een Staat de souvereiniteit overnemen, zou dit dan een bepaling zijn, die rechtskracht behield voor den Gouverneur-Generaal?

Hierop antwoordde de Minister Vrijdagmorgen.

Ik ben ook het antwoord schuldig gebleven aan de geachte afgevaardigden uit Sliedrecht en Rotterdam, de heeren Kuypers en de Visser, omtrent de gelden die op deze begroting voorkomen voor heidnische of Mahomedaanse feesten. Ik geef den eersten genoemden geachten afgevaardigde gaarne toe dat wij de bekostiging van die feesten niet op ons hebben genomen als een conditie van overneming van het land van de vorige vorsten. Wij bezitten dat land uit kracht van overwinning, maar wij bekostigen die feesten dan ook niet om eene dergelijke conditie na te komen, maar uit overweging, dat, zooals ik reeds gisteren zeide, al is de Regeering van Nederlandsch-Indië Christelijk, wij daar niet eene Christelijke natie beheeren. Wij moeten niet doen alsof wij daar een Christenvolk besturen; wij verlagen ons, mijns inziens, in geen deele door notitie te nemen van inlandse feesten, welke, naar ik meen, evenzeer als die van het Christendom, hunnen oorsprong bijna alle hebben in tijdsverwisselingen, oogsten, en dergelijke omstandigheden. Den bevestigingsvorm, dien wij ten opzichte van hunne feesten in acht nemen, nemen wij in acht ten aanzien van de onze. Ik meen dat eene goede politiek medebrengt daarmee voort te gaan. Wij mogen er hier, op een afstand, aanstoot aan nemen, ik geloof niet dat dit ginds het geval is of dat er velen in Indië zijn die er ook maar in de verste verte in zien een verloop van ons eigen beginsel, van onze Christelijke afkomst.

Er komt nog iets bij. Wij moeten niet uit het oog verliezen dat wij hier te doen hebben met eene begroting, waarvan de middelen worden opgebracht door dierlijke niet-Christelijke bevolking, en dat op die begroting ook gelden voorkomen voor bepaaldelijk Christelijke feesten.

Ik geloof dat de billijkheid althans niet zou medebrengen dat wij wel voor de onze, niet voor hunne feesten de belastingpenningen van den inlander besteden. En wat betreft, het geldquessie, maar de bewijzen van sympathie, waarover voornamelijk de laatste van deze twee sprekers het woord heeft gevoerd, het deelneemen of het complimenteeren van inlandse hoofden of welken inlander ook, bij het eindigen van hunne poera (vasten) of andere feesten, ik geloof dat, waar ambtenaren, officieren en particulieren daarvan als vrienden en als bewoners van hetzelfde land notitie nemen, ook de domine en de pastoor zich volstrekt niet aan eenige be-
grinselvcraking zouden schuldig maken, wanneer zij zich bij eerstgenoemde personen aansloten om ook hunne complimenten van den dag te brengen bij de inlandse hoofden of minderen. Omgekeerd te doen zij het ook aan ons.

Natuurlijk kon hierin niet berust, en daarom kwam de heer Kuypers bij Art. 41 *Publieke feesten* op de zaak terug, en vroeg aan den Minister, of hij ook op deze begroting die uitgave voordroeg, alhoewel er geen post voor stond uitgetrokken.

Hij zeide:

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb mij veroorloofd naar aanleiding van de opmerking in het

Koloniaal Verslag, dat ter opheffing van de Balische bevolking op Lombok, van Regeeringswege gelden waren uitgegeven voor een daar te houden offerfeest, de vraag ter sprake te brengen, of het aanging, dat uit eeno kas onder onze verantwoordelijkheid staande, voor *offer van afgoden* gelden werden beschikbaar gesteld. De opmerking van den Minister daartegen, dat het geene gelden waren uit *onze* kas, maar uit de kas van *Indië*, komt mij voor daartegen niet zeer steekhoudend te zijn. Het is toch niet de vraag door wie de kas gevuld wordt, maar wel onder wiens verantwoordelijkheid *beheer* zij staat. En waar nu de begroting voor de uitgaven uit de kas *hier* wordt vastgesteld, en ook de Nederlandsche Volksvertegenwoordiging daarover hare beschikking heeft te geven, komt het mij voor, dat de medeverantwoordelijkheid voor deze uitgaf wel verlegd ook op ons rust.

Nu verkeer ik intusschen zeer in moeilijkheid hoe deze zaak aanhangig te maken. In zijn eerste rede had de Minister gezegd, dat deze uitgaf een *post op de begroting* was, welke post het mij echter niet gelukt was te vinden. Gisteren kon de Minister nog niet mededeelen waar die post stond, maar beloofde hij mij dit later te zullen aangeven. Thans is hij zóó vriendelijk geweest aan deze zijne beloften te voldoen en heeft hij mij als zodanig mededeeld dat *bij* Indisch besluit van 5 Februari 1897, ten laste van de onderafdeling *publieke feesten* eeno som van f 130 was beschikbaar gesteld, als bijdrage in de kosten van het groote offerfeest op Lombok in 1896/97, maar dat *op de begroting van 1898 hiervoor geen gelden waren uitgetrokken*. Hieruit zou dus kunnen volgen, dat ik mijnerzijds thans dit standpunt kon innemen: indien de Minister diernaast voor deze afgodenofer *geene* gelden op de begroting uittrekt, hebben wij, als Kamer, op dit oogenblik over deze zaak ook *geene* beschikking te nemen, zoodat deze quassie voorhands kon blijven rusten.

Edoch, een vorig maal was deze post ook niet op de begroting uitgetrokken, en toch zijn zij er dit jaar gelden voor uitgegeven. *Hoe*, dit weten we niet. De kleine som van f 130 is allicht daardoor kunnen gevonden worden, dat de geposticorde posten die op den uitgeverkten stand onder art. 41 voorkomen, in zeer ronde cijfers zijn uitgetrokken, ten gevolge waarvan het volle bedrag van f 64.700 niet geheel voor die andere uitgaven was uitgeput.

Het zou dus kunnen zijn, dat wij op die wijze dit jaar toch weder in hetzelfde euvel verdiepen, en de uitkomst toch was, dat ook dit jaar weder een *zeker* bedrag voor hetzelfde doel werd besteed.

Indien nu de Minister verklaart, dat de niet-intrekking van een post voor dit doel op deze begroting zijnerzijds zeggen wil, dat er voor dit doel in dit jaar ook geen geld zal worden uitgegeven, dan heb ik niets meer te zeggen. Anders zal ik nader moeten zien wat mij te doen staat.

Ik zou dus gaarne van den heer Minister willen vernemen, of ik zijne mededeeling in dien zin heb op te vatten, dat er dit jaar, onder de vigueur van deze begroting, *geene* gelden voor dit doel zullen besteed worden.

Had de Minister deze vraag toestemmend beantwoord, zoo ware de zaak hiernede van de baan geweest.

Doch dat deed de Minister niet. Hij zeide:

Mijnheer de Voorzitter! De door den geachten afgevaardigde gestelde vraag brengt mij eenigzins in verlegenheid, want ik zie, dat onder de onderafdeling 41 voorkomen gelden: voor de viering van den geboortedag der Koningin op Java en Madura; in de Buitenbezittingen; voor de viering van het nieuwjaarsfeest in de Vorstenlanden; voor kleine feesten aan de hoven in de Vorstenlanden; voor de viering van het Lebaranfeest te Palembang; voor de offerfeesten te Boeleleng en Djembrana.

Nu vermoed ik, dat uit den post van Boeleleng en Djembrana, welke deelen zijn van het gewest waartoe Lombok behoort, ook de f 130 gevonden zijn, want daar is voor offerfeesten een post van f 1000 uitgetrokken. Ik weet niet, of dit vermoeden juist is, maar, tenzij de geachte afgevaardigde alleen bezwaar heeft tegen de offerfeesten op Lombok, meen ik, dat de quassie evengoed kan worden uitgemakt bij den post voor de offerfeesten te Boeleleng en Djembrana, want de offerfeesten van de Hindoes daar zullen vermoedelijk dezelfde zijn als die welke zij op Lombok vierden. Heeft dus de geachte afgevaardigde in het algemeen bezwaar tegen de offerfeesten, dan kan hij evengoed den post van f 1000 voor de feesten te Boeleleng en Djembrana attaqueeren.

Hiermede was de zaak verward. De Minister hield toch de uitgave vol, maar zonder er een post voor aan te wijzen.

Dit sneed dus eigenlijk de mogelijkheid van een amendement af, maar Dr. Kuypers achtte hierom niet te mogen zwijgen, en hervatte:

Mijnheer de Voorzitter! Ik dank den heer Minister voor zijne opmerking. Ik had die voor-
ziet, want het schijnt natuurlijk, dat wie zich verzet tegen de een vorig jaar uitgegeven gelden voor de offerfeesten op Lombok, ook moet opkomen tegen een gelijksoortige post voor de offerfeesten te Boeleleng en Djembrana. Ik veroorloof mij echter hiertegen in te brengen, dat mij niet bekend is, of de gelden, uitgegeven voor de offerfeesten te Boeleleng en Djembrana, metterdaad in dezelfde positie verkeerden. Ik heb er toch in mijn eerste rede uitdrukkelijk op gewezen, dat er niet op Lombok, maar wel elders *contractuele verbanden* konden bestaan, en het kon hier daarom te eer toepasselijk zijn, omdat wij tegenover de verschillende gedeelten van Bali niet in dezelfde positie verkeerden als tegenover Lombok.

Kon nu de Minister mij thans reeds verklaren, dat er ook voor Boeleleng en Djembrana geen contractuele verbanden, welke ook, bestaan, die ons verplichten gelden voor de offerfeesten in die plaatsen te geven, dan is het mij hetzelfde of ik een eventueel amendement op die feesten laat slaan. Maar in het tegenovergestelde geval zou men tegen zulk een amendement kunnen aanvoeren: Wij kunnen het niet aannemen, want tot het verstrekken van die gelden zijn wij alleen contractueel verbonden.

Het is daarom dat ik, nu de heer Minister zelf oordeelt, dat die f 130 wel uit onderafdeling 41 zullen gevonden zijn, thans wel voorstel-
len deze post met f 130 te verminderen.

Mijne bedoeling hiernede is eene uitspraak van de Kamer uit te loeken, dat de Kamer met mij oordeelt dat de Nederlandsche Regeering voor zulk een afgodenofer *geene* gelden beschik-
baar stellen mag.

Ik heb derhalve de eer alnu voor te stellen, *onderafdeling 41 te verminderen met f 130*.

Later sprak de heer Liefhink ter verdediging van het afgodenofer nog dit:

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal stemmen tegen het amendement van den geachten afgevaardigde uit Sliedrecht, den heer Kuypers, op de volgende gronden.

Wanneer de schatkist gevuld moet worden, wanneer er geld moet worden opgebracht, in welken vorm dan ook, wordt er niet gevraagd: is dat geld van een heiden of van een Mahomedaan, maar dan is dat eenvoudig geld en wordt het gaarne aangenomen. Als nu menschen in hun kinderlijke eenvoud, menschen die het nog niet tot zóó'n volkomen juist godsbegrip hebben gebracht als waarover vele Christenen meenen te kunnen beschikken, hunne goddienstige plechtigheden wenschen te vierden, dan wil ik hun ook gaarne van dat geld dat zij opgebracht hebben, een kleinigheid geven, opdat zij, in hunne kinderlijke vormen zich gelukkig gevoelende, daardoor zich kunnen sterken, en zich kunnen verheffen en stichten op hunne wijze, volgens hun geloof.

Tevens zal ik medewerken om hen tot hogere, betere en mildere denkbeelden te brengen; ik zal de zending blijven steunen waar ik kan, zooals ik reeds jaren gedaan heb; maar zoolang de heidenen niet gekomen zijn tot het Christendom, wil ik hun als een vader een kinderlijk genoegeen bereiden door het verstrekken van eene gave voor hunne offerfeesten. En wanneer ik dat doe, wordt mijn gemoed daardoor in het minst niet bezaard, maar geloof ik als rechtvaardig, verstandig en verdraagsaam aan te handelen. Ik zeg dan bij mij zelf: »Gij hebt mij van uw nooddrift veel gegeven; ik zal uwe hoogtijden helpen opulsiereen». Daarom, Mijnheer de Voorzitter, zal ik stemmen tegen het amendement van den geachten afgevaardigde uit Sliedrecht, en ik heb er prijs op gesteld de gronden aan te geven, waarop ik dat zal doen.

Verder kwam men niet, en het amendement werd, om zijn administratieve onregelmatigheid, met 34 tegen 24 stemmen verworpen.

Maar natuurlijk is de zaak hiernede niet van de baan.

Straks kan er desnoods bij interpellatie, op worden teruggekomen.

Uit de Pers.

Da. Gispens bespreekt in de *Batun* de helderheid, die meer dan duister moet gaan heerschen, over wat we onder Calvinisme verstaan. Hij zegt er na korte inleiding dit van:

Dat er nu nog zooveel onkunde bestaat omtrent het Calvinisme vindt zijn grond in de historie en andere omstandigheden.

Ook u zal het bekend zijn, dat de beste historische kenners en historic-schrijvers in ons land eenstemmig zijn in hun oordeel, dat de geboorte-acte van den tegenwoordigen Nederlandschen staat, en van al de burgerlijke en godsdienstige vrijheden, die wij genieten, ligt in het Calvinisme.

En evenmin kan het u onbekend zijn, dat de meerderheid van het Nederlandsche volk, in zijn hart, in zijn overtuiging, nooit Calvinistisch geweest is. Het is zelfs de vraag, of de meerderheid wel ooit Anti-Roomsch geweest is; ik meen uit beginsel en overtuiging.

Zij was vrijheids-lievend. Zij haatte de gruwelen van Alva. Zij had vooral grooten weerzin tegen het opbrengen van den tienden penning, tegen de inquisitie, tegen priesters, tegen den rijkdom der kloosters, en daar zij zelfs niet zeer zuiver was op het stuk van wijn en vrouwen, verachtte zij anderen, niet het minst de papen en de nannekens, van op dit punt ook niet heel zuiver te zijn. Alle omstandigheden werkten zoo mede om het Calvinisme, in ons land, de leiding der zaken te geven, en het te bepalen in de Gereformeerde kerk en de Republiek der Vereenigde Nederlanden.

En zoo verloren, aan de eene zijde, de waarlijk Gereformeerde het onderscheid uit het oogtusschen de bedelling des Ouden en des Nieuwen Testaments, en werd Nederland door hen beschouwd als gelijk aan Israël, de Gereformeerde natie van nu gelijk aan de Joodische natie van vroeger. En aan de andere zijde ontwikkelde de geest die steeds ontkent, de geest van ongelof en revolutie, zijn kracht om, als de tijd daarvoor rijp was, het gebate juk van het Calvinisme af te schudden, en in naam der historische ontwikkeling, in naam van vooruitgang en beschaving, die nieuwe filosofische wereldbeschouwing, beide in kerk en staat, tot heerschappij te brengen.

Onze tegenwoordige toestanden zijn de uitkomst van dezen gang der historie, beide in kerk en staat, en dat in verband met geheel het wetenschappelijk en maatschappelijk leven, in ons eigen land en in alle landen, waar het Protestantisme tot heerschappij was gekomen.

Als gij op dit een en ander let, begrijpt ge spoedig, dat de vraag: wat is Calvinisme? niet door iedereen kan beantwoord worden. En ook begrijpt ge, hoe het komt, dat de poging om het Calvinisme weder te doen kennen en in eere te brengen bij velen oprechte belangstelling wekt, maar bij meerderen niet dan met wantrouwen wordt ontvangen en met heilisten, vurigen haat wordt tegengestaan en bestreden.

Allen, die of het Calvinisme in den wortel niet kennen, of het niet willen ondoorkijken, omdat zij het op den klank af laten, zeggen tot de mannen die thans het Calvinisme weder bekend zoeken te maken en in eere te brengen wij republiken, hetgeen geweest is weder terugroepen, de menscheit, in hare ontwikkeling, een paar eeuwen terugdringen, en dat eenig en alleen om u zelve een naam te maken, en de historie van Oliver Cromwell nog eens over te doen.

Vlak hiertegenover staan zij die beweren, dat de mannen, die beden ten dage het Calvinisme doen herleven, of pogen te doen herleven, de rechte broeders niet zijn. Zij noemen zich wel Calvinisten, maar zijn het niet. Zij willen wat nieuws op aarde brengen, iets dat hebben Calvijn, noch de echte Calvinisten gekend hebben, o. a. een kerk, die geheel omhankende van den staat leeft, een z. g. vrije kerk. Calvijn was aristocratisch, en deze nieuwe Calvinisten zijn democratisch, of beweren het te zijn. Calvijn wilde een regering van de voortreffelijken, en die hedendaags naar zijn naam zich noemen, denken niet terug b. v. voor huismans-keusrecht, en midtlen niet voor een regering van de menigte, d. i. voor allerlei onbevoegden — om het land te regeren door de schouwroep. Calvijn leerde, dat de overheid zowel de eerste als de tweede tafel der wet moet handhaven; maar de nieuwwetse Calvinisten leeren, dat dwaling niet strafbaar is, en dat de overheid de eene kerk niet anders mag behandelen dan de andere kerk, en alle kerken voor de wet gelijk moeten zijn, latende de overwinning der waarheid aan de waarheid zelve over.

Als iemand dus tot mij komt en zegt: ik zal u gauw eens even vertellen, wat eigenlijk Calvinisme is, dan zeg ik: nu gauw dan, want ik heb niet veel tijd, — en ik weet dan reeds zeker, dat zoo iemand onbekend is met de zaak, waarover hij spreken zal. Het Calvinisme is iets anders en iets meer dan een korte onderwijzing in de leer der zaligheid. Het is wijzegeerig, staatkundig, kerkrechtelijk, maatschappelijk, het is een panisch het leven omvattend en leidend geheel van ideeën en denkbeelden, van

leerstellingen en verordeningen, bestemd om het gansch leven te richten en te besturen. Het hart van dit geheele stelsel is de belijdenis van Gods Souvereiniteit over alle zijne scheppelen. Het stelt, als tweede gedachte, den eisch tot onderwerping van alle vleesch aan dien Souvereinen Rechter, Koning en Weigever, en brengt dien eisch zoowel tot de conscientie der overheden als tot die der volken en der bijzonder personen. En nu meent iedereen wel daarover te kunnen meespreken, maar bij slot van rekening blijkt het toch, dat niet iedereen daartoe bevoegd is.

Zelfs heeft de geschiedenis geleerd, dat mannen van groote betekenis niet vergist hebben. Die vergissing erkennen ze natuurlijk niet. Zij werpen de schuld op een ander. Maar voor wie nauwkeurig op hunne woorden en — daden let (voor zoover zij als publieke personen onder ons oordeel vallen) wordt het, vroeger of later, duidelijk, dat zij wel voortreffelijke geleerden, oprechte Christenen en uitnemende menschen kunnen zijn, maar Calvinisten zijn ze niet.

En nu zegt men wel, dat toch wezenlijk de zaligheid niet afhangt van de vraag, zij gij Calvinist, en beweert men, dat in den hemel een allegaarje zal bijeenkomen van Calvinisten, Methodist, Luther-schen enz. enz. doch gij gevoelt, dat dit dooddoeners zijn, die niets betekenen. Er is op dit punt geen menscheit zoo liberaal als een Calvinist, die eenigzins in staat is rekenschap van geveelden te geven. Want niet de zelfuchtige vraag: hoe wordt ik zalig? is het hart van het Calvinisme; maar die hogere vraag: hoe komt God tot zijn eere?

Het Calvinisme is theologisch, en om het, in zijn middelpunt en omtrek, te begrijpen, is een theologische ontwikkeling noodig, die lang niet het eigendom is van allen, die op kennis en geleerdheid, in andere opzichten, aanspraak mogen maken.

»Onbekend maakt onbemind», dat bekende spreekwoord komt ook hier te pas....

Reeds naar aanleiding van een onlangs over het Calvinisme verschenen vlugschrift kwam dit-zelfde geding ter sprake.

In Engeland noemt men »Calvinisme» het niet-Arminiaans in de leer der zaligheid.

Hier te lande weten we reeds beter.

Calvinisme is ons meer, is ons een *historische levens- en wereldbeschouwing*, die met het Romanisme en het Modernisme minstens op één lijn staat.

Officieele Berichten.

Met verkorting uit het *Kerkblad* van 10 December. Verslag van de Classieke Vergadering te Appingedam.

Præsides dezer vergadering is Ds. Bolder, scriba Ds. Veldman.

De heer E. H. Broekstra van Delfzijl doet preparatoir examen. Ds. Goeree vraagt in Exegese O. T. naar Jona 3, Ds. Hummelen in Exegese N. T. naar Hebr. 7, Dd. Groenewegen en Geerds in Dogmatiek.

Na afloop van het examen wordt br. Broekstra met alle stemmen in Ger. kerken benoemd als kerkeraad.

De kerkeraden zullen oordeelen over een voorgestelde splitsing der Classis.

Ook zullen er bepalingen gemaakt worden voor het houden der Classieke vergaderingen. Aan de brs. Veldman en de jonge wonit opgedragen, hiervoor een ontwerp gereed te maken.

In verband met het schrijven van het Curatorium der Theol. School wordt Ds. Huijning van Siedum benoemd tot Classicaal correspondent.

De volgende vergadering wordt bepaald op 3 Febr. 1898.

Sluiting door den præsides.

Zending onder de Joden.

Deputaten moeten tot hun leedwezen ter kennis der kerken brengen, dat *Br. Jager*, benoemd colporteur, wegens voortdurend zwakte des lichaams niet voor de vereischende taak berekend bleek, weshalve zij in de noodzakelijkheid zijn gebracht, hem op de meest eenvoudige wijze te ontslaan en naar een anderen broeder in zijne plaats om te zien.

Zij geven bij dezen *Br. Jager* openlijk getuigenis, dat hij gedaan heeft, wat zijne krachten hem toelieten, en dat hij, wat ijver en taat betreft, zeer aangename herinneringen bij hen nalaat, zoodat zij niet anders dan met smart er toe over konden gaan, om hem van de Zending onder de Joden los te maken.

Dat bij de kerken deze arbeid biddend gedacht worde en de Heere naar zijne ontferming den rechten man schenke.

Namens Deputaten, A. H. GEZELLE MEERBURG, Secretaris.

Delft, 1 December 1897.

ELBURG, 6 Nov. De kerkeraad der Geref. kerk van Elburg vestigt er door deze de aandacht op, dat hier geen A en B meer bestaan. Na de corruptie van kerk A kwamen in den loop van dit jaar al die leden, op slechts enkele na, tot ons terug, zoodat wij ons door A Heeren zegen in de eenheid der samenleving mogen verblijden.

Aangezien dit van weinig bekendheid was, voelde de kerkeraad zich gedrongen hiervan op deze wijze mededeeling te doen, opdat ook zij die bidden om den vrede van Jeruzalem niet ons den Heere den dank daarvoor mogen toebrengen.

Namens den kerkeraad, G. J. D. AALDERIS, Pres. J. GEBLOES, Scriba.

Buitenland.

De organisatie van de Belgische Zondingskerk.

Dat wij de Belgische zondingskerk nabevoln hebben in den steun van de Gereformeerden in Nederland, sluit niet uit, dat wij ons geropen achten om ook critiek uit te oefenen op het standpunt dat zij inneemt. Wij achten genoemde kerk hoog om den wille van het werk dat zij verricht heeft en nog verricht; wij bewonderen den moed waarmee zij alle staatshulp afwijzend, alleen wil steunen op de overvaardigheid van hare leden en de hulp van buitenlandse vrienden. De leiders der Belgische Zondingskerk hebben het ingezien dat om fier de van na het Evangelie omhoog te kunnen heffen, zij niet moest trachten een deel uit te maken van de Belgische Staatskerk, waarin allerlei Protestantische gezindheden vereenigd zijn.

Maar dit brengt er ons juist toe om de statuten dier kerk eens aan eene toetsing te onderwerpen. Wanneer de broeders der Belgische Zondingskerk onder de Roomschen en ongelovigen arbeiden, dan gevoelen wij voor hen sympathie, maar zouden juist daarom zoo gaarne zien dat zij de fouten van hunne organisatie inzien en met de Gereformeerden in Nederland, ook op het gebied van de regering der kerk, terugkeeren tot de Gereformeerde paden. Daarom hebben de broeders in België, gelijk zij zich te Brussel en in Antwerpen hebben geopenbaard, onze liefde en gevoelens wij ons eens geestes met